

Μεταγλωττιστές Βελτιστοποίηση

Νίκος Παπασπύρου
nickie@softlab.ntua.gr

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών
Εργαστήριο Τεχνολογίας Λογισμικού
Πολυτεχνειούπολη, 15780 Ζωγράφου

Βελτιστοποίηση (i)

- Μετασχηματισμός που βελτιώνει τον κώδικα
 - σε ταχύτητα εκτέλεσης
 - σε απαιτήσεις μνήμης
 - και στα δύο
- Παραπλανητικός όρος!
- Θεωρητικά, η λύση του προβλήματος είναι αδύνατη

Βελτιστοποίηση (ii)

- Κριτήρια εφαρμογής μετασχηματισμών βελτιστοποίησης
 - διατηρείται η σημασία των προγραμμάτων
 - κατά μέσο όρο, ο κώδικας βελτιώνεται
 - αξίζει τον κόπο!
 - ασύμφοροι μετασχηματισμοί για τα στάδια ανάπτυξης του προγράμματος

Βελτιστοποίηση (iii)

- Βελτίωση στο επίπεδο του αρχικού κώδικα
 - $2.02n^2$ msec για insertion sort
 - $12n \log(2n)$ msec για quicksort
 - για $n=100,000$ η διαφορά είναι 3 τάξεις μεγέθους!
 - δυστυχώς, ο μεταγλωττιστής γενικά δεν μπορεί να αλλάξει τον αλγόριθμο
- Ο μεταγλωττιστής περιορίζεται σε βελτιώσεις στο επίπεδο του ενδιάμεσου και του τελικού κώδικα

Βελτιστοποίηση (iv)

- Γιατί βελτιστοποίηση στο επίπεδο του ενδιάμεσου κώδικα;
- Βελτιστοποιητής ενδιάμεσου κώδικα
 - ανάλυση ροής ελέγχου
 - ανάλυση ροής δεδομένων
 - βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί

Παράδειγμα: quicksort

```
procedure quicksort (var a : array of integer; m, n : integer);
var i, j, temp : integer;
begin
  if n <= m then return;
  i := m; j := n;
  while i <= j do begin
    while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
    while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
    if i <= j then begin
      temp := a[i];
      a[i] := a[j];
      a[j] := temp;
      i := i+1; j := j-1
    end
  end;
  quicksort(a, m, j);
  quicksort(a, i, n)
end;
```

Ενδιάμεσος κώδικας

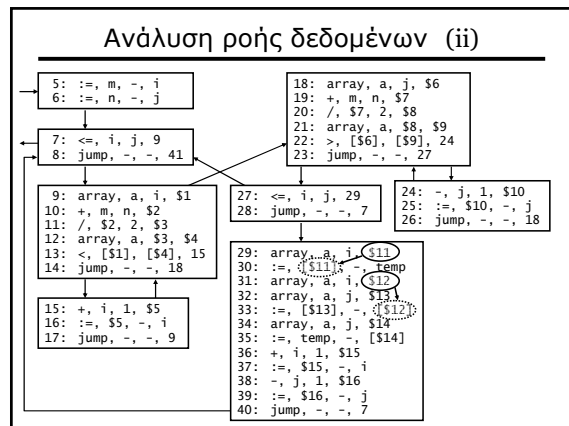
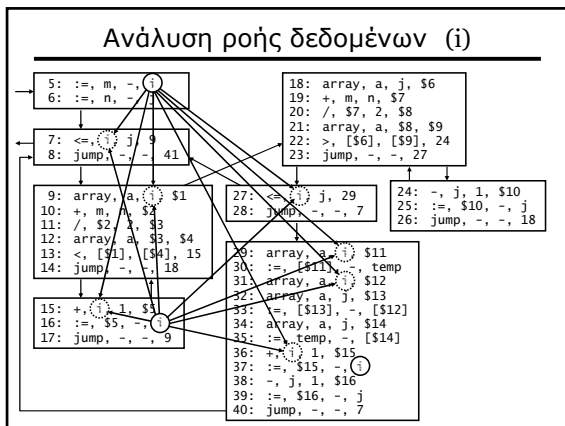
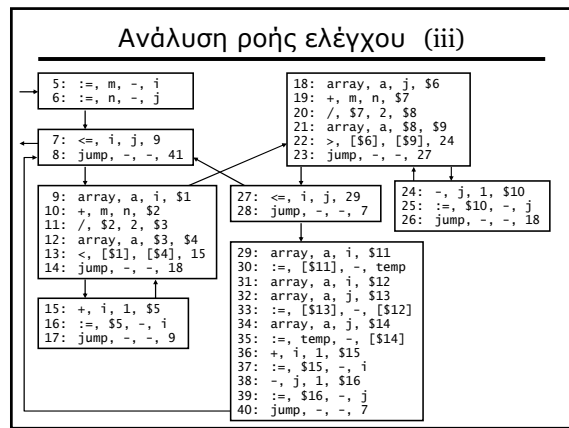
<pre> i := m; j := n; while i <= j do begin while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1; while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1; if i <= j then begin temp := a[i]; a[i] := a[j]; a[j] := temp; i := i+1; j := j-1; end end; </pre>	<pre> 5: :=, m, -, i 6: :=, n, -, j 7: <=, i, j, 9 8: jump, -, -, 41 9: array, a, i, \$1 10: +, m, n, \$2 11: /, \$2, 2, \$3 12: array, a, \$3, \$4 13: <, [\$1], [\$4], 15 14: jump, -, -, 18 15: +, i, 1, \$5 16: :=, \$5, -, i 17: jump, -, -, 9 18: array, a, j, \$6 19: +, m, n, \$7 20: /, \$7, 2, \$8 21: array, a, \$8, \$9 22: >, [\$6], [\$9], 24 23: jump, -, -, 27 24: -, j, 1, \$10 25: :=, \$10, -, j 26: jump, -, -, 18 27: <=, i, j, 29 28: jump, -, -, 7 29: array, a, i, \$11 30: :=, [\$11], -, temp 31: array, a, i, \$12 32: array, a, j, \$13 33: :=, [\$13], -, [\$12] 34: array, a, j, \$14 35: :=, temp, -, [\$14] 36: +, i, 1, \$15 37: :=, \$15, -, i 38: -, j, 1, \$16 39: :=, \$16, -, j 40: jump, -, -, 7 </pre>
--	--

Ανάλυση ροής ελέγχου (i)

- **Βασική ενότητα:** ακολουθία διαδοχικών τετράδων με τις εξής ιδιότητες
 - αν υπάρχουν τετράδες άλματος (υπό συνθήκη ή χωρίς συνθήκη), αυτές βρίσκονται στο τέλος
 - δεν υπάρχει καμία τετράδα (σε ολόκληρο τον ενδιάμεσο κώδικα) που να κάνει άλμα στο εσωτερικό της βασικής ενότητας
- **Γράφος ροής δεδομένων**
 - οι κόμβοι είναι οι βασικές ενότητες
 - οι ακμές δείχνουν τα άλματα (και τη διαδοχή) μεταξύ βασικών ενοτήτων

Ανάλυση ροής ελέγχου (ii)

<pre> 5: :=, m, -, i 6: :=, n, -, j 7: <=, i, j, 9 8: jump, -, -, 41 9: array, a, i, \$1 10: +, m, n, \$2 11: /, \$2, 2, \$3 12: array, a, \$3, \$4 13: <, [\$1], [\$4], 15 14: jump, -, -, 18 15: +, i, 1, \$5 16: :=, \$5, -, i 17: jump, -, -, 9 18: array, a, j, \$6 19: +, m, n, \$7 20: /, \$7, 2, \$8 21: array, a, \$8, \$9 22: >, [\$6], [\$9], 24 23: jump, -, -, 27 </pre>	<pre> 24: -, j, 1, \$10 25: :=, \$10, -, j 26: jump, -, -, 18 27: <=, i, j, 29 28: jump, -, -, 7 29: array, a, i, \$11 30: :=, [\$11], -, temp 31: array, a, i, \$12 32: array, a, j, \$13 33: :=, [\$13], -, [\$12] 34: array, a, j, \$14 35: :=, temp, -, [\$14] 36: +, i, 1, \$15 37: :=, \$15, -, i 38: -, j, 1, \$16 39: :=, \$16, -, j 40: jump, -, -, 7 </pre>
--	--

Βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί (i)

- Μετασχηματισμοί υψηλού επιπέδου
 - αποτίμηση σταθερών εκφράσεων
 - αλγεβρικοί μετασχηματισμοί
 - απαλοιφή κοινών υποεκφράσεων
 - διάδοση αντιγράφων
 - ενοποίηση κώδικα
- Μετασχηματισμοί βρόχων
 - μετακίνηση κώδικα
 - απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών
 - αναδιοργάνωση βρόχων
 - απαλοιφή ελέγχου ορίων πίνακα

Βελτιστοποιητικοί μετασχηματισμοί (ii)

- Μετασχηματισμοί χαμηλού επιπέδου
 - απαλοιφή άχρηστου κώδικα
 - ευθυγράμμιση
 - απλοποίηση συνθηκών και αλμάτων
- Μετασχηματισμοί υποπρογραμμάτων
 - ενσωμάτωση υποπρογράμματος
 - κλήσεις ουράς και συνένωση
 - υποπρογράμματα φύλλα

Αποτίμηση σταθερών εκφράσεων

- **Προϋπόθεση:** το αποτέλεσμα που υπολογίζεται κατά τη μεταγλώττιση να ταυτίζεται με αυτό που θα υπολογιζόταν κατά την εκτέλεση

```
const int ROWS = 100;
const int COLUMNS = 50;
int * p = (int *) malloc(ROWS * COLUMNS * sizeof(int));
```

ROWS * COLUMNS * sizeof(int)
= 100 * 50 * 4
= 20000


```
const int ROWS = 100;
const int COLUMNS = 50;
int * p = (int *) malloc(20000);
```

Αλγεβρικοί μετασχηματισμοί (i)

- **Προϋπόθεση:** να μην προκαλείται μεταβολή στο αποτέλεσμα, ακόμα και αν εμφανιστούν εξαιρέσεις κατά την εκτέλεση των πράξεων
- Στις πράξεις ακεραίων, π.χ.
 - $x + 0 = x$ $x * 0 = 0$ $x * 1 = x$
 - $0 + x = x$ $0 * x = 0$ $1 * x = x$
- Εσφαλμένοι μετασχηματισμοί
 - $-(-x) \neq x$ $x + y - x \neq y$

Αλγεβρικοί μετασχηματισμοί (ii)

- Στις πράξεις κινητής υποδιαστολής
 - $x * 0.0 \neq 0.0$
- Στις λογικές πράξεις
 - $b \text{ or } \text{true} = \text{true}$ $b \text{ and } \text{true} = b$
 - $b \text{ and } \text{false} = \text{false}$ $b \text{ or } \text{false} = b$
 - $\text{not } (\text{not } b) = b$
- Άλλοι μετασχηματισμοί
 - $(@x)^\wedge = x$ $@(p^\wedge) \neq p$

Απαλοιφή κοινών υποεκφράσεων (i)

- **Προϋπόθεση:** η τιμή της κοινής υποέκφρασης να μην έχει μεταβληθεί από τον προηγούμενο υπολογισμό της
- **Προϋπόθεση:** η αποτίμηση της κοινής υποέκφρασης να μην προκαλεί παρενέργειες

```
i := m; j := n;
while i <= j do begin
  while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
  while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
  if i <= j then begin
    temp := a[i];
    a[i] := a[j];
    a[j] := temp;
    i := i+1; j := j-1;
  end
end;
```


Διάδοση αντιγράφων (i)

- **Τετράδα αντιγραφής:** :=, y, -, x
- **Ιδέα:** να χρησιμοποιείται το πρωτότυπο y αντί του αντιγράφου x
- **Προϋπόθεση:** να μην έχουν μεσολαβήσει άλλες αναθέσεις στις μεταβλητές x ή y

:=, y, -, x
 +, x, 3, \$1
 :=, \$1, -, z
 par, z, v, -
 call, -, -, p

⇒

:=, y, -, x
 +, y, 3, \$1
 :=, \$1, -, z
 par, \$1, v, -
 call, -, -, p

- **Γιατί:** Επιτρέπει άλλες βελτιστοποιήσεις σε μεταγενέστερο στάδιο

Διάδοση αντιγράφων (ii)

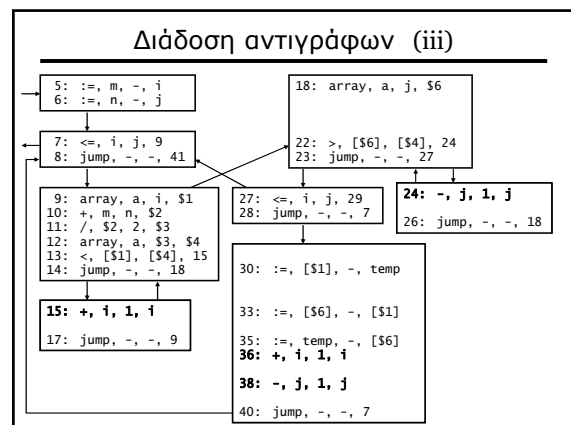
- Η αντίστροφη μορφή του μετασχηματισμού διάδοσης αντιγράφων προσφέρεται για το απλό σχήμα παραγωγής ενδιάμεσου κώδικα της PCL

+, i, 1, \$1
 :=, \$1, -, i

⇒

+, i, 1, i

- **Προϋπόθεση:** να μη χρησιμοποιείται αλλού η μεταβλητή \$1 (αυτό μπορεί να αποδειχθεί)

Ενοποίηση κώδικα

- **Ιδέα:** μεταφορά κώδικα που εκτελείται ανεξάρτητα της εκάστοτε ροής εκτέλεσης όσο το δυνατόν νωρίτερα (αργότερα)

```

if i > 0 then
begin
  x := 2*i;
  s := s + x*i;
  i := i-1
end
else
begin
  s := 0;
  x := 2*i;
  i := i-1
end

```

⇒

```

x := 2*i;
if i > 0 then
  s := s + x*i
else
  s := 0;
  i := i-1

```

Μετακίνηση κώδικα (i)

- **Ιδέα:** κώδικας που εκτελεί υπολογισμούς αναλλοίωτους κατά την εκτέλεση βρόχων μετακινείται εκτός των βρόχων
- **Προϋπόθεση:** να μην προκαλείται μεταβολή της σημασίας του προγράμματος

```

while i <= limit-2 do
begin
  s := s + a[i] - 4*n;
  i := i - 1
end

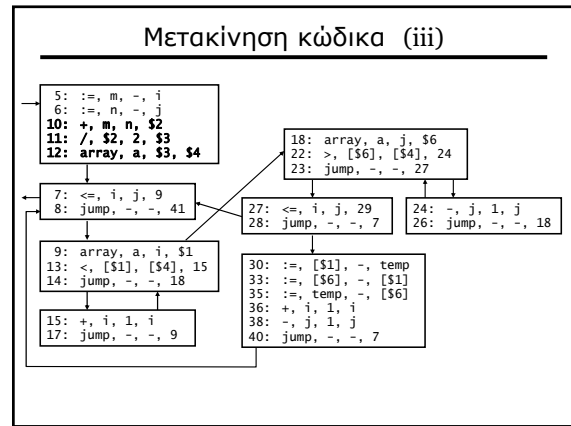
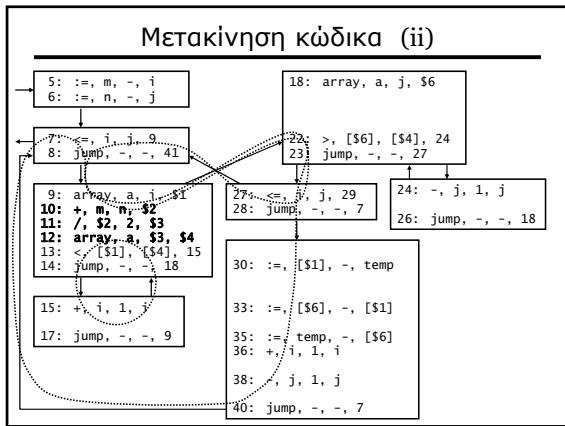
```

⇒

```

t1 := limit-2;
if i <= t1 then
  t2 := 4*n;
  while i <= t1 do
  begin
    s := s + a[i] - t2;
    i := i + 1
  end

```


Απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών (i)

- Επαγωγική μεταβλητή:** χρησιμοποιείται στο εσωτερικό ενός βρόχου και η τιμή της ορίζει μια αριθμητική πρόοδο
- Ιδέα:** αν σε ένα βρόχο υπάρχουν περισσότερες επαγωγικές μεταβλητές, διατηρείται μία και οι άλλες υπολογίζονται μέσω αυτής

```

for i := 1 to n do
begin
  x := x + 5      x = x0 + 5*(i-1)
  ...
end

```

- Υποβιβασμός ισχύος:** διατηρούμε τις μεταβλητές που υπολογίζονται ευκολότερα

Απαλοιφή επαγωγικών μεταβλητών (ii)

$S1 = a + 4*i$ $S6 = a + 4*j$ $i \leq j \equiv S4 \leq S6$

Αναδιοργάνωση βρόχων

- Απαλοιφή βρόχου:** αν το σώμα είναι κενό
- Ξετύλιγμα βρόχου:** αν είναι γνωστό (και μικρό) το πλήθος των επαναλήψεων
- Αντιστροφή βρόχου:** while σε repeat
- Αποδιακλάδωση:** μετακίνηση αναλλοίωτης if

```

for i := 1 to 100 do
if x > 0 then
  s := s + a[i]
else
  s := s - 1

```

→

```

if x > 0 then
  for i := 1 to 100 do
    s := s + a[i]
else
  for i := 1 to 100 do
    s := s - 1

```

←

```

if x > 0 then
  for i := 1 to 100 do
    s := s + a[i]
else
  s := s - 100

```

Απαλοιφή ελέγχου ορίων πίνακα

- Παρατήρηση:** για γλώσσες που κάνουν τέτοιους ελέγχους και τους υλοποιούν με ενδιάμεσο κώδικα

```

var a : array [1..100] of integer;
...
a[i]
...
for i := 2 to n do
  a[i] := a[i-1] + 1

```

- $i \geq 2 \rightarrow i \geq 1$
- $i-1 \geq 1$
- $i \leq 100 \rightarrow i-1 \leq 100$

```

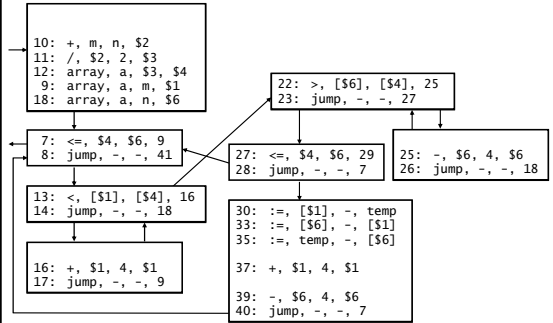
1: :=, 2, -, i
2: >, i, n, 13
3: <-, i, 1, 9999
4: >, i, 100, 9999
5: array, a, i, S1
6: -, i, 1, S2
7: <-, S2, 1, 9999
8: >, S2, 100, 9999
9: array, a, S2, S3
10: +, [S3], 1, [S1]
11: +, i, 1, i
12: jump, -, -, 2
13: ...
9999: ...

```

Απαλοιφή άχρηστου κώδικα (i)

- **Απροσπέλαστος κώδικας:** κώδικας που ποτέ δεν εκτελείται
 - εντοπίζεται κατά τη διάρκεια της ανάλυσης ροής ελέγχου
- **Άχρηστος κώδικας:** ακολουθία εντολών που υπολογίζουν τιμές που δε χρησιμοποιούνται
- **Ανάλυση χρόνου ζωής**
 - εντοπισμός μεταβλητών που περιέχουν άχρηστες τιμές
 - γίνεται κατά τη διάρκεια της ανάλυσης ροής δεδομένων

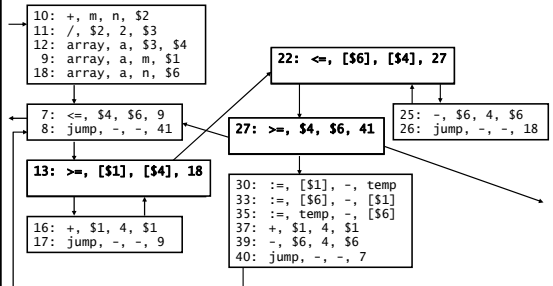
Απαλοιφή άχρηστου κώδικα (ii)

Ευθυγράμμιση

- Συνένωση βασικών ενοτήτων B_i και B_j όταν στο γράφο ροής ελέγχου
 - από την B_i εξέρχεται μόνο μια ακμή και πηγαίνει στην B_j
 - στην B_j εισέρχεται μόνο μια ακμή και είναι από την B_i
- Ο κώδικας των B_i και B_j συνενώνεται
- Μερικές φορές απαιτεί απαλοιφή αλμάτων και αναδιάταξη περισσότερων βασικών ενοτήτων

Απλοποίηση συνθηκών και αλμάτων

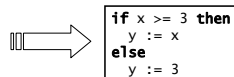

- **Απλοποίηση συνθήκης:** τετράδα 28, βλέπε 27, 7 και 8
- **Απλοποίηση αλμάτων:** τετράδες 13, 22 και 27

Ενσωμάτωση υποπρογράμματος

- (inline expansion)

```
function max (a, b : integer) : integer;
begin
  if a >= b then
    result := a
  else
    result := b
  end;
  ...
  y := max(x, 3)
```


Κλήσεις ουράς και συνένωση (i)

- (tail calls, tail recursion)

```
procedure p (x : integer);
begin
  ...
  q(x+1)
end;
```

κλήση ουράς

```
procedure q (y : integer);
begin
  while y > 2 do
    r(y)
  end;
```

όχι κλήση ουράς!

```
function gcd (n, m : integer) : integer;
begin
  if (n = 0) or (m = 0) then
    result := n + m
  else if n > m then
    result := gcd(m, n mod m)
  else
    result := gcd(n, m mod n)
  end;
```

δύο αναδρομικές κλήσεις ουράς!

Κλήσεις ουράς και συνένωση (ii)

- Από απλή αναδρομή σε αναδρομή ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;  
begin if n > 1 then result := n * factorial(n-1)  
      else result := 1  
end;
```



```
function factorial (n : integer) : integer;  
  function tailrec (prod, n : integer) : integer;  
  begin if n > 1 then result := tailrec(n*prod, n-1)  
        else result := prod  
  end;  
begin result := tailrec(1, n);  
end;
```

Κλήσεις ουράς και συνένωση (iii)

- Απαλοιφή αναδρομής ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;  
  function tailrec (prod, n : integer) : integer;  
  begin if n > 1 then result := tailrec(n*prod, n-1)  
        else result := prod  
  end;  
begin result := tailrec(1, n);  
end;
```



```
function factorial (n : integer) : integer;  
  function tailrec (prod, n : integer) : integer;  
  begin while n > 1 do begin prod := n*prod; n := n-1 end;  
        result := prod  
  end;  
begin result := tailrec(1, n);  
end;
```

Κλήσεις ουράς και συνένωση (iv)

- Συνένωση ουράς

```
function factorial (n : integer) : integer;  
  function tailrec (prod, n : integer) : integer;  
  begin while n > 1 do begin prod := n*prod; n := n-1 end;  
        result := prod  
  end;  
begin result := tailrec(1, n);  
end;
```



```
function factorial (n : integer) : integer;  
  var prod : integer;  
begin  
  prod := 1;  
  while n > 1 do  
    begin prod := n*prod; n := n-1 end;  
  result := prod  
end;
```